

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Aardgas⁺ De Wijk, Drenthe

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport

8 juni 2010 / rapportnummer 2410-30

1. HOOFDPUNTEN VAN HET MER

De Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) heeft het voornemen om de resterende hoeveelheid aardgas uit het 'De Wijk'-veld te winnen. Dit gasveld ligt tussen Koekange en Echten, in gemeente De Wolden. Sinds de jaren '50 vindt hier aardgaswinning plaats. Door aardgaswinning is de druk in het De Wijk-veld afgenomen en is het lastiger om aardgas te winnen.¹ Het aardgasveld bestaat uit vier verschillende reservoirs. Door injectie van stikstof in deze reservoirs wordt het aardgas als het ware naar de winningsputten geduwd en kan ook de resterende 15-20% aardgas worden gewonnen. Hierdoor kan de winning van aardgas uit het De Wijk-veld met 15 tot 20 jaar worden verlengd. Het meest ondiepe reservoir bevat relatief veel aardgas. Vanwege de verwachte bodemdaling werd hier weinig aardgas gewonnen. Injectie van stikstof in dit reservoir zorgt voor druk handhaving en daardoor voor een beperktere bodemdaling bij aardgaswinning.

Voor een optimaal functionerend systeem is een aantal aanvullende putten nodig, te weten een drietal nieuwe win- en injectielocaties, en nieuwe transportleidingen. De stikstof wordt geproduceerd met een centrale luchtscheidingsinstallatie en op druk gebracht door een compressor.

Voor dit voornemen zijn vergunningen op de grond van de Wet milieubeheer nodig. Daarnaast moet het bestemmingsplan gewijzigd worden. Voor de besluitvorming hierover wordt een milieueffectrapportage (m.e.r.)² doorlopen. De minister van Economische Zaken is het bevoegd gezag voor de milieuvergunningen en treedt ook op als coördinerend bevoegd gezag voor de overige benodigde vergunningen. De gemeenteraad van de Wolden is bevoegd gezag voor de wijziging van het bestemmingsplan.

De Commissie voor de m.e.r. (hierna 'de Commissie') beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport (MER). Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval de volgende informatie moet bevatten.

- De verwachte bodemdaling door de verlengde gaswinning en de gevolgen daarvan voor met name de waterhuishouding.
- De wijze waarop de bodemdaling gemonitord en vergeleken wordt met de criteria hiervoor en, indien van toepassing, op welke wijze ingegrepen kan worden als de bodemdaling ontoelaatbaar dreigt te worden.
- Een beschrijving van de risico's van lekkage van stikstof zoals in de startnotitie voorgesteld, inclusief de wijze waarop de risico's worden voorkomen en beheerst.
- Een beschrijving van de (milieu)effecten van de luchtscheidingsinstallatie (geluid en externe veiligheid) en de landschappelijke inpassing van nieuwe locaties en luchtscheidingsinstallatie.

Daarnaast is het van belang dat het MER een zelfstandig leesbare samenvatting bevat en voldoende onderbouwend kaartmateriaal, voorzien van duidelijke schaal en legenda.

¹ Van circa 3,5 miljoen m³ per dag in de begin jaren (jaren 50) naar circa 0,6 miljoen m³ per dag in de huidige situatie.

² Voor de samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens, zie bijlage 1 bij dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder *adviezen*. Een overzicht van de zienswijzen is opgenomen in bijlage 2.

In de volgende hoofdstukken wordt in meer detail weergegeven welke informatie in het MER moet worden opgenomen. In dit advies wordt voortgebouwd op de startnotitie. Dat wil zeggen dat in dit advies niet wordt ingegaan op de punten die naar de mening van de Commissie in de startnotitie voldoende aan de orde komen.

2. ACHTERGROND EN BESLUITVORMING

2.1 Achtergrond en doel

De achtergrond en het doel van het voornemen zijn goed in de startnotitie beschreven. Neem deze over in het MER.

2.2 Beleidskader en te nemen besluiten

De startnotitie geeft een goed overzicht van het beleidskader en de te nemen besluiten. Ga na in hoeverre het waterbeheerplan 2010-2015 van Waterschap Veld en Vecht nog aanvullend beleid geeft met betrekking tot het voornemen. Werk het beleidskader uit zoals voorgesteld in de startnotitie. Ga hierbij ook in op het nationale energiebeleid t.a.v. aardgas en hoe het voornemen hier in past.

Naar verwachting wordt in juni 2010 de Omgevingsvisie van de provincie Drenthe van kracht. Geef aan welke randvoorwaarden -voor het voornemen- hieruit voortkomen, inclusief de kaders voor cultuurhistorie en archeologie.

De regelgeving voor externe veiligheid bij hogedruk aardgasleidingen³ wordt momenteel herzien. Omdat bij de besluitvorming moet worden uitgegaan van de dan geldende regelgeving wordt geadviseerd het initiatief te toetsen aan zowel de huidige als toekomstige regelgeving op het gebied van externe veiligheid⁴. Daarbij geldt dat ook hoge druk stikstofleidingen als 'overige leidingen', onder het Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb), gaan vallen.⁵

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

3.1 Voorgenomen activiteit en varianten

De voorgenomen activiteit betreft de verlengde aardgaswinning uit het De Wijk-veld door de injectie van stikstof. Naast bestaande locaties en putten zijn ook drie nieuwe locaties en een totaal van 17 nieuwe win- en injectieputten nodig. Nieuwe transportleidingen, een (centrale) luchtscheidingsinstallatie (LSI) en een compressor⁶ maken ook onderdeel uit van het voornemen.

Geef een beschrijving van de gehele voorgenomen activiteit (de luchtscheidingsinstallatie, compressor, nieuwe locaties en putten, benodigde transport-

³ Circulaire Zonering langs hogedruk aardgastransportleidingen, 1984.

⁴ Op 28 augustus 2009 is het ontwerp-Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb) gepubliceerd, de verwachting is dat het besluit in 2011 in werking zal treden (bron: www.infomil.nl).

⁵ Zie website van het RIVM: www.rivm.nl/milieuportaal/dossier/externe-veiligheid/buisleidingen/overig.

⁶ De compressor is nodig voor het op druk brengen van de door de luchtscheidingsinstallatie geproduceerde stikstof.

leidingen). De startnotitie bevat hiervoor een goede aanzet. Werk ook de alternatieven en uitvoeringsvarianten conform de startnotitie uit. Geef in het MER een nadere toelichting op de keuze voor stikstof als injectiegas, inclusief een nadere toelichting waarom voor dit project CO₂ niet geschikt wordt beschouwd.

Geef, indien van toepassing, ook inzicht in:

- hoeverre het initiatief verenigbaar is met andere bestaande ruimtelijke plannen en voornemens, dan wel daarmee conflicteert;
- aanwezige en geprojecteerde woningbouw.⁷

Van belang is dat in het MER zichtbaar is welke methoden en uitvoeringsvarianten beschikbaar zijn en op grond van welke milieu- en andere overwegingen een keuze wordt gemaakt. Voor alternatieven en uitvoeringsvarianten die als niet haalbaar worden beschouwd is van belang dat dit in het MER voldoende gemotiveerd is.

Mitigerende maatregelen

Het MER moet inzicht geven in de maatregelen die mogelijk zijn om negatieve milieueffecten van de verschillende onderdelen van het voornemen, te voorkomen dan wel te beperken. Van de mitigerende maatregelen⁸ dient duidelijk te zijn:

- of een maatregel genomen zal kunnen worden (het gaat hier vooral om locatiespecifieke maatregelen);
- waar de maatregel genomen kan worden;
- wat het effect van de maatregel zal zijn.

3.2 Meest milieuvriendelijk alternatief⁹

Besteed bij de ontwikkeling van het milieuvriendelijke alternatief (mma) vooral aandacht aan:

- minimaliseren van bodemdaling;
- minimaliseren van (milieu)effecten door fasering en wijze van aanleg.

3.3 Referentie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Hierbij moet, zoals ook voorgesteld in de startnotitie, worden uitgegaan van het continueren van de gaswinning op de huidige wijze voor zover de vigerende vergunning dit toestaat.¹⁰ Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten.

⁷ Zoals wijkuitbreiding ten zuiden van Koekange.

⁸ De mitigerende maatregelen kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op de inpassing in de omgeving (landschap en veiligheid), minimaliseren gevolgen natuur en bodemdaling en beperken hinder tijdens de aanlegfase voor de omgeving.

⁹ De Commissie wijst er op dat het per 1 juli 2010 (inwerkingtreding Wet modernisering m.e.r.) geen wettelijk inhoudsvereiste meer is om een mma op te nemen in het MER. Wel dienen nog steeds alle redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven beschreven te worden, waaronder milieuvriendelijke alternatieven.

¹⁰ Hierin zijn verwachtingen ten aanzien van bodemdaling opgenomen.

4. MILIEUGEVOLGEN

4.1 Algemeen

De startnotitie geeft een goed overzicht van de te onderzoeken milieueffecten. In de volgende paragrafen worden in aanvulling op de startnotitie enkele accenten gelegd voor de in het MER te beschrijven milieuaspecten. Voor de milieuaspecten die niet in dit hoofdstuk worden genoemd, kan worden volstaan met de uitwerking zoals in de startnotitie is beschreven.

Vergelijk de milieueffecten van de alternatieven met die in de autonome ontwikkeling. Maak bij de beschrijving van de milieueffecten onderscheid tussen de aanlegfase, de operationele fase en de abandonneringsfase¹¹ voor zover deze voor de voorgenomen activiteit afwijken van de referentiesituatie. Maak ook onderscheid tussen tijdelijke en permanente effecten. Werk de milieueffecten voor zowel reguliere bedrijfsomstandigheden als bij calamiteiten en storingen uit. Neem ook positieve milieueffecten van het voornemen in het MER op.

4.2 Bodem en water

Werk de gevolgen voor bodem en water conform de startnotitie uit. Kwantificeer de bodemdaling, de wijze waarop die verloopt (mogelijke bevingen, trillingen) en gevolgen voor de waterhuishouding.

In het MER dient het geohydrologische systeem beschreven te worden. Deze beschrijving moet zich richten op het grondwatersysteem, met aandacht voor grondwaterstromen en -standen.

Geef inzicht in de effecten van het voornemen op het geohydrologische systeem. Dit kan geïllustreerd worden aan de hand van contourkaarten van de (freatische) grondwaterstandverandering. Ga in op mogelijke cumulatieve effecten met zandwinning en waterberging binnen het plangebied. Ga bij de aanleg van nieuwe leidingen in op het eventueel vergraven van slecht doorlatende lagen en de mogelijke gevoeligheid voor verdroging van bodemlagen. Beschrijf indien van toepassing, mogelijke mitigerende maatregelen en de effecten daarvan.

4.3 Natuur

Werk de gevolgen voor ecologie conform de startnotitie uit. Besteed binnen het zoekgebied nieuwe locatie De Wijk-100 aandacht aan de ligging van de ecologische hoofdstructuur en het voorgenomen tracé voor de robuuste verbinding Sallandse Heuvelrug – Drents Plateau.

¹¹ Dit is de fase waarin de installaties en leidingen worden opgeruimd, putten worden afgesloten en de locaties weer in de oorspronkelijke staat teruggebracht.

4.4 Landschap en cultuurhistorie

Beschrijf in het MER de betekenis en de relatieve zeldzaamheid van de landschappelijke, cultuurhistorische en archeologische waarden in het plangebied, zoals de essen. Voor de beschrijving van de effecten op cultuurhistorie en archeologie wordt ook gewezen op de aanpak die door de provincie Drenthe wordt voorgesteld.¹²

Uit het MER moet blijken in hoeverre deze elementen aangetast worden door de verschillende alternatieven/varianten voor nieuwe locaties (zoals de Wijk-100), locaties van de luchtscheidingsinstallaties en transportleidingen. Speciale aandacht verdient het landschappelijke effect en de visueel-ruimtelijke inpassing van nieuwe locaties.

4.5 Externe veiligheid

Naast toetsing aan het vigerende beleid voor hogedruk aardgasleidingen dient in het kader van het Bevb een QRA (kwantitatieve risicoanalyse) uitgevoerd te worden. In de QRA moeten de uitgangspunten voor de berekeningen duidelijk beschreven zijn en onderbouwd worden.

5. EVALUATIEPROGRAMMA

Het bevoegd gezag moet bij het besluit aangeven hoe en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling dat de initiatiefnemer in het MER reeds een aanzet geeft tot een evaluatieprogramma en daarbij een verband legt met de geconstateerde leemten in informatie en onzekerheden.

Hierbij wordt speciaal aandacht gevraagd voor de wijze van monitoring van de bodemdaling. Geef aan welke maatregelen genomen kunnen worden indien de bodemdaling ontoelaatbaar dreigt te worden en de criteria hiervoor.

6. OVERIGE ASPECTEN

Voor de onderdelen 'vergelijking van alternatieven', 'leemten in milieu-informatie' en 'samenvatting van het MER' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

¹² Deze aanpak is als bijlage opgenomen in de zienswijze van de Provincie Drenthe.

BIJLAGE 1: Projectgegevens richtlijnenfase besluit-m.e.r.

Initiatiefnemer: Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V. (NAM), gemeente de Wolden

Bevoegd gezag: Minister van Economische Zaken, gemeenteraad de Wolden

Besluit: vergunningen op grond van de Wet milieubeheer, wijziging bestemmingsplan

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: vrijwillige m.e.r.

Activiteit: verlengde aardgaswinning met behulp van injectie van stikstof

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in de Staatscourant: 24 maart 2010

ter inzage legging startnotitie: 25 maart 2010 tot en met 6 mei 2010

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 18 maart 2010

richtlijnenadvies uitgebracht: 8 juni 2010

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

dr. H.R.G.K. Hack

ir. J.A. Huizer

drs. L. van Rijn-Vellekoop (voorzitter)

ir. R.F. de Vries

drs. F.H. van der Wind (werkgroepsecretaris)

Werkwijze Commissie bij richtlijnenadvies:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de startnotitie als uitgangspunt. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie en relevante omstandigheden legt de Commissie in de meeste gevallen een locatiebezoek af.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advisering:

- Startnotitie MER Aardgas+ De wijk (meer aardgas uit kleine velden), Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V., februari 2010

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieuumstandigheden of te onderzoeken alternatieven. Een overzicht van de zienswijzen en adviezen is opgenomen in bijlage 2.

BIJLAGE 2: Lijst van zienswijzen en adviezen

1. Gedeputeerde Staten provincie Drenthe, Assen

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Aardgas⁺ De Wijk, Drenthe

De Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) heeft het voornemen om met behulp van de injectie van stikstof de resterende hoeveelheid aardgas uit het 'De Wijk'-veld te winnen. Hiervoor zijn een luchtscheidingsinstallatie, nieuwe win- en injectielocaties en transportleidingen voor aardgas en stikstof nodig. Voor de besluitvorming over de benodigde vergunningen (o.a. Wet milieubeheer) en de wijziging van het bestemmingsplan wordt een m.e.r. doorlopen. De minister van Economische Zaken is het (coördinerend) bevoegd gezag voor de vergunningen. De gemeenteraad van de Wolden is bevoegd gezag voor de wijziging van het bestemmingsplan.

ISBN: 978-90-421-3039-5

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

w www.commissiemer.nl

